

התגובה החינוכית – הלל או שמאי?

הלל ושמאי פעלו בימי הורדוס ויורשיו, בסמוך לתקופת חורבן בית המקדש השני. היו הזוג האחרון בסדרת הזוגות שעמדו בראש העם אחרי אנשי כנסת הגדולה.

הלל שימש נשיא הסנהדרין, ושמאי היה אב בית דין על ידו. להלן שלושה סיפורים ממסכת שבת, ל"א, המבטאים את השונות בתפיסת עולמם.

1

מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי.

אמר לו: כמה תורות יש לכם?

אמר לו: שתיים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

אמר לו: שבכתב אני מאמינך ושבועל פה איני מאמינך. גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בנוזיפה.

בא לפני הלל. גייריה. [גייר אותו]. יומא קמא אמר לו א"ב ג"ד, למחר אפיך ליה. [ביום הראשון לימד אותו א-ב,

וביום הבא הפך את הדברים]

אמר לו: והא אתמול לא אמרת לי הכי [הרי אתמול לא אמרת לי כך].

אמר לו: לאו עלי ידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי [לא עלי אתה סומך: לגבי התורה שבעל פה גם כן סמוך עלי!].

הלל הזקן

הלל עלה מבבל. חילק את זמנו בין לימוד

ובין עבודתו כחוטב עצים. הלל היה מפורסם

כ'אוהב אדם', כסבלני במיוחד וכענוותן.

תפיסתו של הלל את הייחוד האנושי של כל

אדם כהוויה לעצמה, משתקפת ביכולתו

לקבל כל אדם, להתגמש לפי בעיות מיוחדות

ולהתמודד גם עם היוצאים מהכלל.

(מבוסס על: "אישים בתלמוד", הרב עדין שטיינזלץ)

2

שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת

שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת.

דחפו באמת הבנין שבידו.

בא לפני הלל. גייריה [גייר אותו].

אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד [מה ששנוא עליך – לא תעשה לחברך].

זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור [זו ליבת התורה, כל

השאר פירושים. לך תלמד].

3

שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש,

ושמע קול סופר שהיה אומר: "ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד".

אמר: הללו למי [למי הבגדים הללו]? אמרו לו: לכהן גדול.

אמר אותו נכרי בעצמו, אלך ואתגייר, בשביל ששימוני כהן גדול.

בא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתשימני כהן גדול. דחפו באמת הבנין שבידו.

בא לפני הלל - גיירו.

אמר לו: כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות? לך למוד טכסיסי מלכות.

הלך וקרא, כיון שהגיע "והזר הקרב יומת", אמר לו: מקרא זה על מי נאמר?

אמר לו: אפילו על דוד מלך ישראל.

נשא אותו גר קל וחומר בעצמו: ומה ישראל שנקראו בנים למקום, ומתוך אהבה שאהבם קרא להם "בני בכורי

ישראל" - כתוב עליהם "והזר הקרב יומת", גר הקל שבא במקלו ובתרמילו - על אחת כמה וכמה!

שמאי הזקן

על מוצאו של שמאי אנו יודעים מעט מאד. שמאי

היה בן הארץ. ככל הנראה עבד כדריכל או

כמהנדס. הקפדנות של שמאי היא במידה ידועה

חלק ממקצועו. זו היא קפדנות של אדם החייב

לזודא שהתבניות אותן הוא מוודד באמת הבניין

שבידו תהיינה מדויקות ומוגדרות, ואינו יכול לשאת

את המחשבה שהבניין שלו לא יהיה מושלם או

שיתמוטט משום שנבנה שלא כהלכה. גישתו של

שמאי, אינה באה ממקום מחמיר או כעסן, אלא

ממקום של הקפדה על הגבולות, העמדה של

הדברים על דיוקם. הנחתו הבסיסית היא שאי

אפשר ליצור הגדרות מיוחדות לאדם אחד ואחרות

עבור אדם אחר ושהקביעות חייבות להיות חותכות.

(מבוסס על: "אישים בתלמוד", הרב עדין שטיינזלץ)

שמאי היה אומר: "עשה תורתך קבע

והווה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות"

(מסכת אבות)

רמב"ם:

"אין ראוי לנהוג בקלות ראש"

אם ניכר לרב שהם מתרשלים בדברי תורה ומתרפין

עליהן ולפיכך לא הבינו - חייב לרגוז עליהן

ולחכלימן דברים כדי לחדדם, וכענין זה אמרו

חכמים זרוק מרה בתלמידים, לפיכך אין ראוי לרב

לנהוג קלות ראש לפני התלמידים ולא לשחוק

בפניהם ולא לאכול ולשתות עמהם כדי שתהא

אימתו עליהן וילמדו ממנו במהרה.

ר' משה בן מימון, הלכות תלמוד תורה (ד, ה)

אחד העם:

"על מדת הדין ומדת הרחמים"

אין בין מדת הדין למדת הרחמים אלא שהראשונה

מוודדת את הסבה במסויבבה והאחרונה את המסובב

בסבתו. כלומר, הראשונה תשים לב לתכונת המעשה

בלבד ודנה לפיה את העושה, והאחרונה תתבונן תחלה אל

תכונת העושה בשעת מעשה ודנה לפיה את המעשה... זו

רודפת את החטא מכל מקום וזו מבקשת רק את החוטא.

מתוך: "על פרשת דרכים", אשר צבי גינזבורג
("אחד העם"), 1856-1927.

4

שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל.

יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי

אלוהים חיים הן... (מסכת עירובין י"ג)

"כל מחלוקת שהיא לשם שמים - סופה

להתקיים... איזו היא מחלוקת שהיא

לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי"

אולי כל כמה שאתרחק / בנימין אלקובי

אולי כל כמה שאֶתְרַחֵק כֶּךָ

אֶתְקַרֵּב יוֹתֵר לְרֹאוֹת אֶת הָאֻמָּת.

הַזְמַן וְהַצְחֹק הֵם קִנְיָה מִדָּה;

הַתְדַּהֲמָה, הִרְגִּז וְהַעֲצֵב רַק מַעֲצִימִים אֶת הַמַּשָּׂא;

הַמִּפְתָּח הוּא שְׁוִיּוֹן הַנֶּפֶשׁ הַמִּשְׁתַּדֵּל

לְהִתְרַחֵק מִן הַקְּצוּזוֹת

וְאִז תִּתְּנֵר הַחֲוִיָּה אֲנוּשִׁית, דְּקָה כְּמוֹ קוֹ יֶשֶׁר

הַמּוֹלִיךְ אוֹתִי מִן הַשְּׂקִיעָה אֶל

הַזְרִיחָה וּמִמָּנָה

בַּחֲזָרָה - דְּבָר

לֹא יִפְרִיד אֶז בֵּינִי וּבֵין

הָאֶפֶק, וּלְעוֹלָם

אֶרְגִּיל לְשׁוֹנֵי לְשׁוֹן

אולי.

* בנימין אלקובי – יליד מרוקו, תושב קרית-ים. משורר, בעל תואר
שני בספרות ובפילוסופיה; מורה במקצועו.